

3ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ

ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥΣ

29 - 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 2019

**ΚΤΙΡΙΟ ΚΕΔΕΑ
(Λεωφ. Γ' Σεπτεμβρίου)
ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ Ι**

**Φορείς διοργάνωσης:
Τομέας Παιδαγωγικής ΑΠΘ
Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης**

Με την ευγενική χορηγία:
του Γενικού Προξενείου
της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στη Θεσσαλονίκη
και του Αμερικανικού Προξενείου

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Ελλάδα

Γενικό Προξενείο
της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
στη Θεσσαλονίκη

Φορείς διοργάνωσης:

Τομέας Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.

Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης

σε συνεργασία με το Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ, γραφείο Θεσσαλονίκης, Ελλάδα

με την ευγενική χορηγία:

του Γενικού Προξενείου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στη
Θεσσαλονίκη

του Αμερικανικού Προξενείου

Οργανωτική Επιτροπή

Πρόεδρος: *Δημήτρης Μαυροσκούφης*, Καθηγητής Α.Π.Θ., Κοσμήτωρ Φιλοσοφικής Σχολής

Αντιπρόεδρος: *Ρένα Μόλχο*, ιστορικός

Γραμματέας: *Ελένη Χοντολίδου*, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τομέας Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.

Μέλη:

Γιώργος Αντωνίου, Επίκουρος Καθηγητής Α.Π.Θ.

Δημήτρης Γουλής, μέλος ΕΔΙΠ Τμήμα Κινηματογράφου Α.Π.Θ.

Στράτος Δορδανάς, Επίκουρος Καθηγητής ΠΑ.ΜΑΚ.

Νίκος Ζάικος, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΑ.ΜΑΚ.

Γραμματεία Συνεδρίου:

Ξένια Ελευθερίου, ΜΔΕ, υποψήφια Δρ.

Δημήτρης Μητσόπουλος, μεταπτυχιακός φοιτητής

Ζωή Ναστογιάννη, ΜΔΕ Παιδαγωγικής

Τεχνική υποστήριξη

Νίκος Μουράτογλου, υποψήφιος Δρ.

<https://holocaustseminars.weebly.com/>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τα χειρόγραφα του Μαρσέλ Νατζαρή και η αντίσταση των Ελλήνων Εβραίων <i>Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου</i>	7
Η επινόηση της μνήμης και η κατασκευή της αφήγησης σε ναζιστικές δυστοπίες: τα όρια της αξιοποίησής τους στη διδακτική πράξη <i>Δημήτρης Γουλής</i>	7
Η άρνηση του Ολοκαυτώματος ως μία έκφανση της ρητορικής του μίσους <i>Νίκος Ζάικος</i>	8
Χρώμα στις παιδικές μνήμες μιας ασπρόμαυρης εποχής <i>Βασίλης Λουλές</i>	8
Το Ολοκαύτωμα των Εβραίων της Θεσσαλονίκης: η πόλη και το Πανεπιστήμιό της <i>Δημήτρης Μαυροσκούφης</i>	9
Προβλήματα ένταξης του Ολοκαυτώματος στη συλλογική εθνική μνήμη <i>Ρένα Μόλχο</i>	9
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ Διδάσκεται το Ολοκαύτωμα με την κινηματογραφική μυθοπλασία; σκέψεις και προτάσεις <i>Δημήτρης Γουλής</i>	10
Στάθηκα στη φωτογραφία σου: σήκωσα τα μάτια και είδα το δικό μου πρόσωπο <i>Βασίλης Λουλές</i>	10
Το στρατόπεδο συγκέντρωσης Παύλου Μελά: από τη λήθη στη μνήμη <i>Γιώργος Αντωνίου & Στράτος Δορδανάς</i> <i>Δώρα Σεϊτανίδου & Ελένη Χοντολίδου</i>	11

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

- Δίκαιοι των Εθνών: Η περίπτωση της Εβραϊκής Κοινότητας της Ζακύνθου
Γεωργία Ασβεστά, Αγγελική Διάπη & Στέφανος Διαμαντής 12
- Η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση μέσω λογοτεχνικών κειμένων
Κυριακή Γιαγιόγλου, Όλγα Διακίδου, Ελένη Δρενοβιάδου, Δήμητρα Λεοντιάδου, Λυδία Μαρτσούλη, Βασίλειος Μπόγδανος, Δέσποινα Πετσή & Ιωάννης Ραχμάνης..... 14
- Προσεγγίζοντας το Ολοκαύτωμα: θέματα νεότερης ιστορίας, ανθρώπινες συμπεριφορές και αξίες στο φιλμ του Centropa: Ένα Βιβλιοπωλείο σε έξι κεφάλαια
Μάγδα Δημάκη..... 14
- Όμορφοι Άνθρωποι: οι Δίκαιοι των Εθνών
Ευγενία Δουλάμη..... 15
- Η προσωπική μαρτυρία ως διδακτικό εργαλείο: δημιουργία ντοκιμαντέρ μικρού μήκους
Κατερίνα Εφραιμίδου & Γρηγόρης Μαυροκωστίδης..... 16
- Το Ολοκαύτωμα στην Ελλάδα και την Ευρώπη: η χρήση της λογοτεχνίας, του κινηματογράφου και του θεάτρου για την εξοικείωση των μαθητών με το ιστορικό γεγονός
Βασιλεία Ζωγραφάκη..... 16
- Η κούκλα της βιτρίνας: το ταξίδι μιας κούκλας από τη Θεσσαλονίκη στο Άουσβιτς (Αφήγηση παραμυθιού)
Δάφνη Θεοχάρη & Μαρία Τριανταφυλλίδου 17
- Μνήμες Σχολικής Ζωής πριν από τον πόλεμο: Εβραίοι επιζώντες της Σοά αφηγούνται
Στέλλα Καλλέ & Αλέγγρα Φρανσέ..... 18

Graphic Novel: Ένα πολυμεσικό και πολυδύναμο εργαλείο για την προσέγγιση του Ολοκαυτώματος στο μάθημα της λογοτεχνίας <i>Γεωργία Καραντώνα & Πολυξένη Ελευθερίου</i>	19
Ανιχνεύοντας την ιστορία της εβραϊκής κοινότητας της Κομοτηνής, με αφορμή το μνημείο Ολοκαυτώματος στο Δημοτικό πάρκο <i>Ευθυμία Καραπούλη</i>	19
Από το στρατόπεδο Παύλου Μελά στο Άουσβιτς: η πορεία οδύνης των Ελλήνων Εβραίων προς τη Σοά <i>Γιώργος Λαδόπουλος</i>	21
Λογοτεχνικές αναφορές & λογοτεχνικές οπτικές του Ολοκαυτώματος <i>Αλεξάνδρα Μαυρίδου</i>	22
Διδάσκοντας το Ολοκαύτωμα μέσω φωτογραφιών <i>Κατερίνα Παπακωνσταντίνου</i>	23
Ένα μνημείο στην Ερμού: εκπαιδευτικό σενάριο για τη διδασκαλία του Ολοκαυτώματος <i>Κωνσταντίνα Σπηλιοπούλου & Μαρία Φραγκουλάκη</i>	23
Εις μνήμην <i>Αλέγγρα Φρανσέ & Στέλλα Καλλέ</i>	25
Η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος: πρόκληση και στήριγμα της δημοκρατίας στην εκπαίδευση και την κοινωνία <i>Άγγελος Χατζηνικολάου</i>	26
Συμμετέχουσες και συμμετέχοντες.....	29

Τα χειρόγραφα του Μαρσέλ Νατζαρή και η αντίσταση των Ελλήνων Εβραίων

Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου

Θέμα της παρουσίασής μου είναι η πρόσφατη επανέκδοση των χειρογράφων του Μαρσέλ Νατζαρή σε συμπληρωμένη μορφή και η πρόσληψή τους από την επιστημονική κοινότητα και τα διεθνή ΜΜΕ. Ο Μαρσέλ Νατζαρή, Θεσσαλονικιός Εβραίος, οδηγήθηκε το 1944 στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου. Τοποθετήθηκε για καταναγκαστική εργασία στο «Ζόντερ κομμάντο», την ειδική ομάδα κρατουμένων που ήταν επιφορτισμένη με τις εργασίες εξόντωσης των Εβραίων στους θαλάμους αερίων και της καύσης τους στα κρεματόρια. Ο Νατζαρή έγραψε την καταγγελία του για τα ναζιστικά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας σε μορφή επιστολής προς τους δικούς του τον Νοέμβριο του 1944 και την έθαψε στον περίβολο των κρεματορίων. Μετά την επιστροφή του στη Θεσσαλονίκη κατέγραψε ξανά τις εμπειρίες του σε εκτενέστερο χειρόγραφο, αναφερόμενος και στην αντιστασιακή του δράση στο ΕΑΜ. Τα δύο χειρόγραφα του Νατζαρή είναι ανεκτίμητη πηγή για το ζήτημα της συμμετοχής των Ελλήνων Εβραίων στην αντίσταση κατά των ναζί τόσο στην Ελλάδα όσο και στο Άουσβιτς¹.

Η επινόηση της μνήμης και η κατασκευή της αφήγησης σε ναζιστικές δυστοπίες: τα όρια της αξιοποίησής τους στη διδακτική πράξη

Δημήτρης Γουλής

Η εναλλακτική/τροποποιημένη ιστορία, ένα μυθοπλαστικό υποείδος της επιστημονικής φαντασίας, που η δράση του προκύπτει από το ερώτημα: «Τι θα συνέβαινε, εάν η ιστορία είχε αναπτυχθεί διαφορετικά;» (What if?), έχει αναδείξει τις τελευταίες δεκαετίες πολλά και ενδιαφέροντα λογοτεχνικά ή και κινηματογραφικά δείγματα από σημαίνοντες δημιουργούς, τα οποία βασίζονται στην κατασκευή μιας ναζιστικής δυστοπίας, ενός αληθοφανούς δηλαδή μυθοπλαστικού κόσμου, στον οποίο οι Ναζί έχουν επικρατήσει στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σ' αυτές τις δυστοπίες η ικανότητα του κειμένου/φιλμ να παρασύρει τον αναγνώστη/θεατή σε μία εναλλακτική πραγματικότητα προκύπτει χάρη στη συνέπεια της αληθοφάνειας του διαφορετικού κόσμου που αναδύεται μπροστά του. Οι ποικίλες αφηγηματικές τεχνικές και συμβάσεις, τα αξιολογικά στοιχεία προωθούν την απόλαυση του θεατή/αναγνώστη. Παράλληλα, αυτή η αναδιαμορφωμένη πραγματικότητα επιχειρεί να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα όρια ανάμεσα στην πραγματική και την επινοημένη μνήμη, θέτει ιδεολογικές σημάνσεις που αφορούν κυρίως το παρόν του αναγνώστη/θεατή και αναδεικνύει ερωτήματα ως προς τα όρια της τέχνης και την αυθεντικότητα του πραγματικού – τι είναι τέχνη και τι όχι, τι είναι αλήθεια και τι ψέμα...

¹ Μαρσέλ Νατζαρή (2018). *Χειρόγραφα 1944-1947: Από τη Θεσσαλονίκη στο Ζόντερκομμάντο του Άουσβιτς*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Η έρευνά μας εδράζεται σε τέσσερις αξιοσημείωτες ναζιστικές δυστοπίες, στη λογοτεχνία και την οθόνη: το μυθιστόρημα *Man in the High Castle* (1962) του Philip Dick, αλλά και την τηλεοπτική του διασκευή (HBO, 2015), τη βρετανική ταινία *It Happened here: The Story of Hitler's England* (1964) των Kevin Brownlow & Andrew Mollo, το μυθιστόρημα *Fatherland* (1992) του Robert Harris και το μυθιστόρημα *The Plot against America* (2004) του Philip Roth. Με κύριο μεθοδολογικό εργαλείο τη θεωρία της αφήγησης, όπως συγκροτείται κυρίως μέσα από τα κείμενα του Genette, αναζητούμε τα σημεία σύγκλισης και απόκλισης σε ζητήματα όπως η «αξιοπιστία» της αφηγηματική φωνής, η εστίαση, ο χρόνος και ο τόπος, επισημαίνουμε τις ιδεολογικές προτεραιότητες που αναδεικνύουν και ερευνούμε τους τρόπους μετάλλαξης των ιστορικών γεγονότων της πραγματικής ιστορίας ως θραύσματα υπενθύμισης γεγονότων μιας επινοημένης *μνήμης*.

Η άρνηση του Ολοκαυτώματος ως μία έκφανση της ρητορικής του μίσους

Νίκος Ζάικος

Η ρητορική της άρνησης ή αμφισβήτησης του Ολοκαυτώματος, ο επονομαζόμενος «αναθεωρητισμός», απορρίπτει, διαστρέφει ή παραποιεί τα διαθέσιμα ιστορικά τεκμήρια για να προκαλέσει αβεβαιότητα και αμφιβολία ως προς την αλήθεια του ιστορικού γεγονότος. Ο αναθεωρητισμός παρουσιάζει το ιστορικό γεγονός του Ολοκαυτώματος ως ένα εφεύρημα που προβάλλεται για να προκαλεί συμπάθεια προς τους «Εβραίους» και να υπηρετεί τα συμφέροντά τους (“Holocaust Industry”). Η ρητορική της άρνησης εμφανίζεται με τον μανδύα της επιστημονικής έρευνας. Ωστόσο, δεν πρόκειται για γνήσια επιστημονική έρευνα επειδή οι θέσεις των αρνητών προηγούνται της δήθεν έρευνάς τους. Η άρνηση αποσκοπεί να πλήξει τη σύγχρονη δημόσια γνώση για την ιστορία, η οποία στέκεται εμπόδιο στους κύκλους που υποστηρίζουν τον αντισημιτισμό και τον εθνικοσοσιαλισμό.

Χρώμα στις παιδικές μνήμες μιας ασπρόμαυρης εποχής

Βασίλης Λουlés

Προβάλλοντας μικρά αποσπάσματα από την ταινία μου *Φιλιά εις τα παιδιά* και μεταφέροντας την εμπειρία μου από την έρευνα, την προεργασία και τα γυρίσματα με τα ηλικιωμένα πρόσωπα του ντοκιμαντέρ, εμβαθύνουμε στα στιγμιότυπα της παιδικής τους ηλικίας και αγγίζουμε κάποιες από τις όψεις του καίριου ζητήματος «Μαθαίνοντας για το Ολοκαύτωμα μέσα από προσωπικές μαρτυρίες», όπως:

- ✓ υπό ποιες προϋποθέσεις μπορούν τα σημερινά παιδιά να ανακαλύψουν «χρώμα» στις μαρτυρίες για μια «ασπρόμαυρη» εποχή;
- ✓ ποια είναι η προεργασία που θα πρέπει να έχουμε κάνει εμείς οι ερευνητές/κινηματογραφιστές που παίρνουμε τη μαρτυρία ή οι εκπαιδευτικοί που την προβάλλουν στους μαθητές τους;
- ✓ η ενσυναίσθηση του ερευνητή/κινηματογραφιστή αλλά και του δασκάλου.

Το Ολοκαύτωμα των Εβραίων της Θεσσαλονίκης: η πόλη και το Πανεπιστήμιό της

Δημήτρης Μαυροσκούφης,

Με την παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται να δοθεί μια συνολική εικόνα για την παρουσία των Εβραίων συμπολιτών μας κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, με έμφαση στην τραγωδία της εξόντωσής τους. Καταρχάς γίνεται μια σύντομη αναφορά στην πρώτη περίοδο μετά τους Βαλκανικούς πολέμους, οπότε οι Εβραίοι της πόλης αντιμετωπίζουν μια νέα, μεταβατική κατάσταση, καθώς από μια πολυπολιτισμική-πολυφυλετική κοινωνία βρίσκονται στα όρια ενός εθνικού κράτους. Στη συνέχεια, η ανακοίνωση στρέφεται σε φαινόμενα και καταστάσεις της δύσκολης περιόδου του Μεσοπολέμου, με τη μαζική εγκατάσταση προσφύγων, τη συγκρότηση της νέας κρατικής ιδεολογίας, τη σταδιακή εγκατάλειψη των πολυπολιτισμικών ισορροπιών, τον αγώνα του κράτους για αφομοίωση των ξενόφωνων και των μειονοτήτων, τη δυναμική εμφάνιση μισαλλόδοξων ιδεών και οργανώσεων. Κατόπιν η ανακοίνωση εστιάζει στην τύχη των Εβραίων της πόλης μας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, με ιδιαίτερη έμφαση στην τύχη των Εβραίων φοιτητών και φοιτητριών. Η ανακοίνωση, ύστερα από μια σύντομη αναφορά στην πρώτη μεταπολεμική περίοδο σε συνάρτηση με την πορεία και τη μεταχείριση των ελάχιστων επιζώντων της ισραηλιτικής κοινότητας, καταλήγει στη σύγχρονη στάση της ελληνικής πολιτείας και κοινωνίας απέναντι στους Έλληνες Εβραίους, με ειδική μνεία σε ζητήματα μνήμης/λήθης και εκπαίδευσης αλλά και στον αντισημιτισμό.

Προβλήματα ένταξης του Ολοκαυτώματος στη συλλογική εθνική μνήμη

Ρένα Μόλχο

Μέχρι πρόσφατα ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που αποκλείστηκε από τη διδασκαλία της εθνικής ιστορίας ήταν ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και το Ολοκαύτωμα των Ελλήνων Εβραίων. Ακόμη και σήμερα η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος είναι προαιρετική και ελαφίεται στην πρωτοβουλία του εκάστοτε διδάσκοντα. Η διερεύνηση ενός εγκλήματος που διαπράχθηκε χωρίς λόγο είναι σημαντική για την κατάκτηση της ιστορικής ενσυναίσθησης. Πιστεύω, λοιπόν, ότι εάν δεν γίνουν κατανοητοί οι λόγοι αποκλεισμού της διδασκαλίας της γενοκτονίας που συνετέλεσε στον αφανισμό του ελληνικού εβραϊσμού η Ελλάδα θα εξακολουθήσει να εκτρέφει τον αντισημιτισμό και τον ρατσισμό.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

Διδάσκεται το Ολοκαύτωμα με την κινηματογραφική μυθοπλασία; σκέψεις και προτάσεις

Δημήτρης Γουλής

Ποιες κινηματογραφικές εικόνες συνιστάται να δείξουν οι εκπαιδευτικοί στους μαθητές και τις μαθήτριές τους για το Ολοκαύτωμα; Η απάντηση σε αυτό εξαρτάται τόσο από το πώς αντιλαμβανόμαστε την παιδική και την εφηβική ηλικία, όσο και από το τι προσδοκούμε να προσλάβουν οι νεαροί θεατές έπειτα από μία σχετική κινηματογραφική προβολή. Συχνά, οι μελετητές αντιμετωπίζουν με αμηχανία το ζήτημα, τονίζοντας ότι η συνάντηση των μαθητών και μαθητριών με το Ολοκαύτωμα επισπεύδει το τέλος της παιδικής αθωότητας. Επιπλέον, το ερώτημα που αφορά την ικανότητα αλλά και το δικαίωμα της μυθοπλασίας να αναπαριστά τον αφανισμό της Σοά εξακολουθεί να επανέρχεται, ήδη από τις απαρχές της απόπειρας να αναπαρασταθεί μέσα από τον κινηματογράφο. Στο εργαστήριο, που προκρίνεται, θα αναζητήσουμε τις θεωρητικές συζητήσεις πάνω στο θέμα και θα επικεντρωθούμε σε γνωστές και λιγότερο γνωστές ταινίες που αποπειρώνται να αποτυπώσουν –άμεσα ή έμμεσα, πετυχημένα ή όχι– την ανείπωτη φρίκη, προκρίνοντας συγκεκριμένα μοντέλα για τη επεξεργασία τους στο σχολείο.

Στάθηκα στη φωτογραφία σου: σήκωσα τα μάτια και είδα το δικό μου πρόσωπο

Βασίλης Λουλής

Περιεχόμενο: βιωματική άσκηση κατά την οποία κάποιες επιλεγμένες φωτογραφίες από το Ολοκαύτωμα των Ελλήνων Εβραίων γίνονται αφορμή για μια εξερεύνηση στον χρόνο και στον χώρο της προσωπικής μνήμης των ίδιων των συμμετεχόντων.

Στόχος: επιδιώκουμε να ανακαλύψει ο σημερινός παρατηρητής ότι αυτό που τον «τραβάει» σε κάποια από τις παλιές φωτογραφίες ξένων ανθρώπων ακουμπάει πάνω σε δικά του προσωπικά στοιχεία. Η άσκηση είναι απλή στη σύλληψη και στην εκτέλεσή της αλλά η εμπειρία επιφυλάσσει εκπλήξεις διότι πέρα από μια άσκηση εξονυχιστικής παρατήρησης πάνω στις φωτογραφίες πρόκειται κυρίως για μια άσκηση ενσυναίσθησης. Οι εκπαιδευτικοί που θα γνωρίσουν τη διαδικασία μπορούν, στη συνέχεια, να υλοποιήσουν εύκολα αυτή την άσκηση με μαθητές Γυμνασίων-Λυκείων.

Διάρκεια: Τρεις ώρες

Αριθμός συμμετεχόντων: μέχρι 20 άτομα

Τεχνικός εξοπλισμός συμμετεχόντων:

(Α) υποχρεωτικά: να έχουν φωτογραφική μηχανή και να έχουν τα καλώδια για μεταφορά των δεδομένων σε υπολογιστή

(B) Προαιρετικά: υπολογιστής, πρόγραμμα επεξεργασίας εικόνας/βίντεο (πχ. photoshop, movie maker, premiere ή άλλα σχετικά).

Σημείωση: είναι απαραίτητο 3 από τους συμμετέχοντες να έχουν τον εξοπλισμό (B).

Το στρατόπεδο συγκέντρωσης Παύλου Μελά: από τη λήθη στη μνήμη

*Γιώργος Αντωνίου & Στράτος Δορδανάς
Δώρα Σεϊτανίδου & Ελένη Χοντολίδου*

Το εργαστήριο για το πρώην στρατόπεδο συγκέντρωσης του Παύλου Μελά (μεταξύ λήθης και μνήμης) στόχο έχει να προσφέρει τα μεθοδολογικά εργαλεία και τις ιστορικές πληροφορίες που θα βοηθήσουν στη (μερική) ανασυγκρότηση ενός παρελθόντος στην ιστορία της κατοχικής Θεσσαλονίκης που για πολλές δεκαετίες βρέθηκε σε απόλυτο βαθμό στην αφάνεια και περιέπεσε σε λήθη. Θα παρουσιαστούν τα πρώτα ερευνητικά πορίσματα του προγράμματος για τη μελέτη του στρατοπέδου συγκέντρωσης κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής και θα χρησιμοποιηθεί αρχαικό υλικό, καθώς και συνεντεύξεις πρώην εγκλειστών ως τεκμήρια-οδηγοί του τρόπου με τον οποίο αυτά μπορούν να διαβαστούν και να αξιοποιηθούν από τους ερευνητές και κάθε άλλον ενδιαφερόμενο. Ερωτήματα, επομένως, για τη χρήση και την ανάγνωση των τεκμηρίων-πηγών αλλά και αναφορικά με τη διαδικασία ανασύνθεσης της υλικότητας ενός μνημονικού χώρου (μέσα από την ταυτοποίηση της χρήσης των χώρων του), καθώς και για την προσέγγιση και ανάγνωση προσωπικών ιστοριών διαφυγής, θανάτου και διάσωσης, αποτελούν ταυτόχρονα τα υλικά του εργαστηρίου για τον αναστοχασμό γύρω από την ιστορία και την εκπαιδευτική αξία ενός πρώην στρατοπέδου συγκέντρωσης. Στο τέλος του εργαστηρίου έμφαση θα δοθεί στην αξιοποίηση του αρχείου στην Ιστορική Εκπαίδευση.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Δίκαιοι των Εθνών: Η περίπτωση της Εβραϊκής Κοινότητας της Ζακύνθου

Γεωργία Ασβεστά, Αγγελική Λιάπη &
Στέφανος Διαμαντής

Το project συνδέεται με την Ιστορία Στ' τάξης (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος) και τη Μελέτη Δ' τάξης (Τοπική Ιστορία)

Σκοποθεσία

Σκοπός των δράσεων στο πλαίσιο της διδασκαλίας για το Ολοκαύτωμα είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ Να κατανοήσουν το μέγεθος της προσφοράς των Δικαίων των Εθνών τόσο στην εβραϊκή κοινότητα όσο και σε όλη την ανθρωπότητα.
- ✓ Να αναγνωρίσουν τις αξίες που υπηρέτησαν οι Δίκαιοι των Εθνών.
- ✓ Να αισθανθούν το βάρος της απόφασης να σταθώ αλληλέγγυος σε κάποιον που με έχει ανάγκη ακόμη κι αν δεν τον γνωρίζω.

Στοχοθεσία

Οι στόχοι των δράσεων ήταν:

- ✓ Να γίνει μια ιστορική αναδρομή στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και στο Ολοκαύτωμα, γιατί για να κατανοήσουμε ένα γεγονός θα πρέπει να γνωρίζουμε τα γεγονότα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά.
- ✓ Να μάθουν για την εβραϊκή κοινότητα της Ζακύνθου.
- ✓ Να διακρίνουν τις αξίες που υπηρέτησαν οι άνθρωποι που σήμερα αποκαλούνται «Δίκαιοι των Εθνών».
- ✓ Να μάθουν για τους «Δίκαιους των Εθνών».
- ✓ Να καλλιεργηθεί στους μαθητές και τις μαθήτριες η ενσυναίσθηση.

Δραστηριότητες

Α' Μέρος (15')

Ερωτήσεις σχετικές με την Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος

- ✓ Τι ημερομηνία θα έχουμε την ερχόμενη Κυριακή;
- ✓ Τι θυμόμαστε γι' αυτήν την ημερομηνία;
- ✓ Γιατί ορίστηκε αυτή κι όχι κάποια άλλη;

Αναφέρεται η καθιέρωση της 27^{ης} Ιανουαρίου ως Ημέρας μνήμης του Ολοκαυτώματος από τον Ο.Η.Ε., γιατί τότε απελευθερώθηκε το στρατόπεδο του Άουσβιτς από τα ρωσικά συμμαχικά στρατεύματα.

Δημιουργία «συννεφόμεξου» με τη λέξη «Ολοκαύτωμα»

- ✓ Διακρίνονται οι λέξεις σε λέξεις με θετικό κα σε λέξεις με αρνητικό φορτίο και κυκλώνονται οι λέξεις με το θετικό φορτίο, όπως «ελπίδα», «οικογένεια», «απελευθέρωση»...

Ερωτήσεις σχετικές με το πώς γνωρίζουμε σήμερα για το Ολοκαύτωμα

- ✓ Πώς γνωρίζουμε σήμερα για το Ολοκαύτωμα;
- ✓ Οι άνθρωποι που επέζησαν του Ολοκαυτώματος ήταν μόνο όσοι σώθηκαν από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης;
- ✓ Ποιος ορίζεται ως κρυμμένο παιδί-κρυμμένος άνθρωπος;

Β' Μέρος (60')

Με αφορμή τη λέξη «ελπίδα» από το συννεφόμεξο και τον όρο «κρυμμένα παιδιά» περνάμε στο δεύτερο στάδιο με την προβολή του ντοκιμαντέρ *Life will smile* των Drey Cleanthous & Steven Priouolos, 2017. Το ντοκιμαντέρ προβάλλεται τμηματικά: Η ζωή πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η κατάσταση κατά τη διάρκεια της Κατοχής και, τέλος, η διάσωση των ανθρώπων. Στο τέλος κάθε μέρους θα γίνονται κάποιες ερωτήσεις κατανόησης.

Αξιολόγηση

- ✓ Οι μαθητές και οι μαθήτριες γράφουν πέντε σημεία που πρέπει να θυμούνται για τους «Δίκαιους των Εθνών» που ήταν το βασικό θέμα των δράσεων.
- ✓ Γράφουν ένα άρθρο με θέμα «Γιατί ονομάστηκαν Δίκαιοι των Εθνών» με σκοπό να αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου στον αντίστοιχο τομέα που αφορά τη Διδασκαλία του Ολοκαυτώματος.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες εμπλούτισαν τις γνώσεις τους σχετικά με το Ολοκαύτωμα. Επιπλέον, γνώρισαν τους Δίκαιους των Εθνών μέσα από τη συγκλονιστική ιστορία των Εβραίων της Ζακύνθου, μιας ιστορίας μοναδικής σε παγκόσμιο επίπεδο. Μέσω της ιστορίας, αντιλήφθηκαν την έννοια της επιλογής στη ζωή, της επιλογής στο καλό και το δίκαιο ή στην αδιαφορία και στο άδικο. Διδάχθηκαν τις αξίες της ζωής όπως την αλληλεγγύη, την προσφορά και την άδολη αγάπη προς τον συνάνθρωπο. Παρακολούθησαν με μεγάλη προσοχή και ενδιαφέρον. Ήταν φανερό ότι είχαν μπει στη θέση αυτών των ανθρώπων γιατί ήταν εμφανής η δυσκολία στο να πάρουν μια απόφαση στην αντίστοιχη δραστηριότητα «Συμφωνώ/Δεν Συμφωνώ» (Καλλιέργεια της ενσυναίσθησης). Οι λέξεις που τυπώθηκαν στα φύλλα του δέντρου, όπως: τόλμη, θάρρος, ανθρωπιά, αλληλεγγύη, αγάπη... βγήκαν αβίαστα από τους μαθητές και τις μαθήτριες (Δημιουργική γραφή).

Η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση μέσω λογοτεχνικών κειμένων

*Κυριακή Γιαγιόγλου, Όλγα Διακίδου,
Ελένη Δρενοβιάδου, Δήμητρα Λεοντιάδου,
Λυδία Μαρτσούλη, Βασίλειος Μπόγδανος,
Δέσποινα Πετσή & Ιωάννης Ραχμάνης
Συντονισμός: Ελένη Χοντολίδου*

Το χειμερινό εξάμηνο διδάχτηκε το μάθημα με τον παραπάνω τίτλο ως μάθημα επιλογής στον Τομέα Παιδαγωγικής. Στο σεμινάριο οι φοιτήτριες και οι φοιτητές παρουσιάζουν τα σημεία εκείνα του σεναρίου που εκτόνησαν για λογοτεχνικά βιβλία για νέους, για comics, για δοκίμια.

Ο σκοπός διδασκαλίας κειμένων που έχουν σχέση με το Ολοκαύτωμα δεν είναι πρωτίστως να μάθουν οι μαθητές και οι μαθήτριες για το οριακό αυτό ιστορικό γεγονός. Αυτό είναι καθήκον του μαθήματος της Ιστορίας. Σκοπός μας είναι μέσω της λογοτεχνίας που έχει –ούτως ή άλλως– γραφτεί με θέμα το Ολοκαύτωμα να διαβάσουν τα παιδιά «καλή λογοτεχνία» και να δουν τον τρόπο με τον οποίο έχει αποτυπωθεί μέσω των ηρώων των βιβλίων η φρίκη του πολέμου, η αδικία, ο πόνος... Τα αυτοβιογραφικά κείμενα είναι αδιάψευστοι μάρτυρες των γεγονότων και οι μυθοπλασίες (άλλοτε βασισμένες σε εμπειρίες του συγγραφέα, άλλοτε όχι) φτιάχνουν τον κόσμο του πολέμου φέρνοντάς τον στο επίπεδο των παιδιών. Παράλληλα με αυτά, τα κείμενα μυθοπλασίας, γραμμένα από Εβραίους και μη συγγραφείς, κατασκευάζουν τη «φωνή» Εβραίου που είτε μιλά **από** το παρελθόν είτε μιλά τώρα **για** το παρελθόν.

Η κάθε φοιτήτρια και ο κάθε φοιτητής διάβασε ένα τουλάχιστον λογοτεχνικό βιβλίο, καθώς και τις κριτικές γι' αυτό και προχώρησαν σταδιακά σε ομάδες στον σχεδιασμό μιας διδακτικής ενότητας. Τα κυριότερα σημεία αυτών των εργασιών θα παρουσιαστούν στο σεμινάριο.

**Προσεγγίζοντας το Ολοκαύτωμα: θέματα νεότερης ιστορίας,
ανθρώπινες συμπεριφορές και αξίες
στο φιλμ του Centropa: [Ένα Βιβλιοπωλείο σε έξι κεφάλαια](#)**

Μάγδα Δημάκη

Πατώντας σε τρεις βασικούς άξονες: α) την αξιοποίηση του ντοκυμαντέρ ως πολύτιμου εργαλείου στην εκπαίδευση β) την προσέγγιση της ιστορίας μέσα από την μικροϊστορία και γ) τη βιωματική μάθηση, το ντοκυμαντέρ του Centropa *Ένα Βιβλιοπωλείο σε έξι κεφάλαια* γίνεται η αφορμή για να παρουσιαστεί το Ολοκαύτωμα στην Γ' τάξη Γυμνασίου και να συνδεθεί τόσο με τα ιστορικά γεγονότα που το δημιούργησαν όσο και με τις επιπτώσεις του σε παγκόσμια, ευρωπαϊκή αλλά και

τοπική κλίμακα. Ξεκινώντας από το τοπικό που είναι πιο οικείο, οι μαθητές αναζητούν ίχνη της εβραϊκής παρουσίας στη Θεσσαλονίκη από πρωτογενείς πηγές αλλά και επισκέψεις σε τόπους και χώρους που σχετίζονται με την ιστορία της Ισραηλιτικής Κοινότητας της πόλης συνδέοντάς τα με το πριν και το μετά ενός τόσο τραυματικού γεγονότος που αποτέλεσε το κορυφαίο έγκλημα κατά της ανθρωπότητας τον 20^ο αιώνα. Παράλληλα, εξετάζονται θέματα ελληνικής, ευρωπαϊκής και παγκόσμιας ιστορίας ώστε να αντιληφθούν οι μαθητές το ευρύτερο ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό ιδεολογικό πλαίσιο. Η ταινία σε συνδυασμό με τις ιστορικές πηγές και την έρευνα των μαθητών τους κινητοποιεί να διατυπώσουν πολλά ερωτήματα σχετικά με τις ανθρώπινες πράξεις και συμπεριφορές: πώς σε κρίσιμες στιγμές δοκιμάζεται το αξιακό σύστημα της κάθε κοινωνίας, η έννοια του δικαίου, η αλληλεγγύη, ο σεβασμός, η ισότητα και ισονομία κ.ά. Η ιστορία της οικογένειας Μόλχο γίνεται το επίκεντρο για να αναπτυχθεί σειρά ομόκεντρων κύκλων στους άξονες του χρόνου, του τόπου και των αξιακών συστημάτων με σκοπό ο μαθητής να έχει μια πιο ουσιαστική σύνδεση με τα γεγονότα και να συνειδητοποιήσει ότι οι αποφάσεις και οι πράξεις του μπορεί να διαμορφώσουν μελλοντικά την ιστορία.

Όμορφοι Άνθρωποι: οι Δίκαιοι των Εθνών

Ευγενία Δουλάμη

Η Εκπαίδευση για την Αειφορία ενσωματώνει όλες τις αρχές της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ενώ ταυτόχρονα εστιάζει σε πιο περίπλοκα κοινωνικά ζητήματα, όπως της ισότητας, των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της ειρήνης, αλλά και των πολιτικών που τα υποστηρίζουν. Παράλληλα, η «ικανότητα» των κοινωνιών να ζουν ειρηνικά, εξαρτάται από την «ικανότητά» τους να αξιολογούν σωστά. Εκκινώντας από αυτή την οπτική, επιχειρήθηκε η υλοποίηση ενός προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στον τομέα των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, προκειμένου οι μαθητές να «προσεγγίσουν» το ζήτημα του Ολοκαυτώματος μέσω της διερεύνησης και της επεξεργασίας της έννοιας των «Δίκαιων των Εθνών». Ειδικότερα, σκοπός του προγράμματος ήταν να εστιάσουμε μέσω της έννοιας των «Δίκαιων των Εθνών» στο Ολοκαύτωμα, αλλά και στην ικανότητά μας ως ατόμων να κάνουμε επιλογές και να παίρνουμε αποφάσεις για το καλό των άλλων. Η επεξεργασία του προγράμματος ξεκίνησε στο μάθημα της Γλώσσας (τάξη Ε', 3^ο Κεφ. «Στον πόλεμο του 1940»), διήρκησε πέντε (5) μήνες (Οκτώβριος 2017-Φεβρουάριος 2018) και προσεγγίστηκε διαθεματικά και με διάχυση μέσα από μαθήματα όπως Θρησκευτικά, Ιστορία, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή και Εικαστικά. Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος αυτού, οι μαθητές παρακολούθησαν δύο ταινίες: *Rénee Molho* και *Matilda Kalef* από την ταινιοθήκη του Centropa, συμμετείχαν στο πρόγραμμα “Crocus” του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, επεξεργάστηκαν την έννοια των ανθρώπινων δικαιωμάτων και κατασκεύασαν έναν χαρταετό, συζήτησαν για τη φιλία, τον αλτρουισμό και την αλληλοβοήθεια και ετοίμασαν παρουσιάσεις, συμμετείχαν σε παιχνίδια που καλλιεργούν την ενσυναίσθηση και, τέλος, κατασκεύασαν το «Δέντρο των Δίκαιων των Εθνών».

Η προσωπική μαρτυρία ως διδακτικό εργαλείο: δημιουργία ντοκιμαντέρ μικρού μήκους

Κατερίνα Εφραιμίδου & Γρηγόρης Μαυροκωστίδης

Είναι προφανές ότι οι προσωπικές εμπειρίες δεν αποτελούν συλλογική μνήμη ούτε ιστορία, αφού η μνήμη επιλέγει να διατηρήσει κάποια γεγονότα ενώ αποσιωπά ή παρερμηνεύει άλλα και η λογική επεξεργάζεται τα δεδομένα με βάση τα προσωπικά κριτήρια. Όταν, όμως, οι αφηγήσεις λειτουργούν συμπληρωματικά με τις γραπτές πηγές αποτελούν ένα άριστο διδακτικό εργαλείο καθώς, η αμεσότητα και η δύναμη που τις διακρίνει μπορούν και δημιουργούν ισχυρά συναισθήματα. Στόχος του project είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σεβασμού στη διαφορετικότητα και υπεράσπισης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Επιπροσθέτως, η συνειδητοποίηση ότι ο κίνδυνος μιας γενοκτονίας σήμερα είναι υπαρκτός, η αναγνώριση των συμπτωμάτων κινδύνου και η ανακάλυψη τρόπων αντίδρασης αποτελεί άσκηση στην αντιρατσιστική εκπαίδευση. Παράλληλα, το project αυτό είναι μία ευκαιρία αυτογνωσίας στην πολυπολιτισμική ιστορία της Θεσσαλονίκης. Επιμέρους στόχοι του προγράμματος είναι η εξοικείωση των μαθητών στη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων ώστε να μπορέσουν να καταγράψουν μια βαθιά βιωματική εμπειρία και, στη συνέχεια, να δημιουργήσουν τη δική τους ταινία-ντοκιμαντέρ. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η έρευνα στο διαδίκτυο, οι επισκέψεις σε τόπους ιστορικής μνήμης, στις παλιές εβραϊκές γειτονιές και στη συναγωγή, η μελέτη επιλεγμένων λογοτεχνικών κειμένων, οι συζητήσεις με ερευνητές και, τέλος, οι συνεντεύξεις με επιζώντες του Ολοκαυτώματος. Το project υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Κλικ ... προστάτεψέ το!», το οποίο συμπεριλαμβάνεται στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση από τους εκπαιδευτικούς του 7^{ου} ΓΕΛ Θεσσαλονίκης, Γρηγόρη Μαυροκωστίδη, Θεολόγο και Κατερίνα Εφραιμίδου, Μαθηματικό.

Το Ολοκαύτωμα στην Ελλάδα και την Ευρώπη: η χρήση της λογοτεχνίας, του κινηματογράφου και του θεάτρου για την εξοικείωση των μαθητών με το ιστορικό γεγονός

Βασιλεία Ζωγραφάκη

Διδάσκω στα Ν. Μουδανιά Χαλκιδικής ως φιλόλογος. Κατά τη διδασκαλία σύγχρονης ιστορίας, τα τελευταία χρόνια διαπιστώνω συνέχεια ότι τα ιστορικά γεγονότα που σχετίζονται με το Ολοκαύτωμα είναι σε μεγάλο βαθμό άγνωστα στους μαθητές. Αυτό οδήγησε στην εφαρμογή του προγράμματος στο οποίο αναφέρομαι, το οποίο επεδίωξε να διδάξει το Ολοκαύτωμα μέσω λογοτεχνίας, θεάτρου και κινηματογράφου. Τα στάδια που ακολουθήθηκαν στην εφαρμογή του προγράμμα-

τος, από την παρακολούθηση ταινιών σχετικών με το θέμα μέχρι το ανέβασμα θεατρικής παράστασης και την επίσκεψη στο Άουσβιτς, περιγράφονται στην παρουσίασή μου. Ακόμα παρουσιάζονται τα άμεσα, απτά αποτελέσματα αλλά και κάποια μακροπρόθεσμα. Η παρουσίαση ολοκληρώνεται με τα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε, καθώς και με μια συνολική αξιολόγηση της πορείας του προγράμματος.

Η κούκλα της βιτρίνας: το ταξίδι μιας κούκλας από τη Θεσσαλονίκη στο Άουσβιτς (Αφήγηση παραμυθιού)

Δάφνη Θεοχάρη & Μαρία Τριανταφυλλίδου

Επιδιώκοντας να προσεγγίσουμε το Ολοκαύτωμα και εστιάζοντας στον αφανισμό της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης, προέκυψε ένα παραμύθι, *Η κούκλα της βιτρίνας*. Με όχημα, λοιπόν, λέξεις και νότες, παρακολουθήσαμε το ταξίδι της από τη Θεσσαλονίκη στο Άουσβιτς. Αρχικά, παρουσιάσαμε στους μαθητές την ιστορία της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης και την εφαρμογή του σχεδίου της «Τελικής Λύσης». Διαβάσαμε λογοτεχνικά κείμενα που αναφέρονται στον αφανισμό των Εβραίων της πόλης αλλά και μαρτυρίες επιζώντων. Παρακολουθήσαμε το ντοκιμαντέρ του Βασίλη Λουλέ *Φιλιά εις τα παιδιά* και την ταινία μικρού μήκους *Ο πορσελάνινος μονόκερος*. Ακούσαμε μουσικά θέματα ταινιών, που σχολιάζουν το Ολοκαύτωμα. Πραγματοποιήσαμε έναν περίπατο μνήμης, με σκοπό να συνδέσουν οι μαθητές χώρους, δρόμους, κτήρια, πλατείες και αγορές με την εβραϊκή παρουσία στην πόλη. Τέλος, καλέσαμε τους μαθητές να αφηγηθούν οι ίδιοι την ιστορία της κούκλας του παραμυθιού, να δραματοποιήσουν σκηνές από τη Θεσσαλονίκη της δεκαετίας του '40, να σχολιάσουν μουσικά την εξέλιξη της ιστορίας. Αποφύγαμε συνειδητά την ταύτισή τους με θύματα και θύτες.

Στόχοι:

- ✓ Να γνωρίσουν οι μαθητές μας την παρουσία της εβραϊκής κοινότητας στη Θεσσαλονίκη, να συνειδητοποιήσουν τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης αλλά και την έλλειψη αποτύπωσης της εβραϊκής μνήμης σ' αυτήν.
- ✓ Να ενημερωθούν για το Ολοκαύτωμα, χωρίς να το εργαλειοποιήσουν σε χρονολογικούς πίνακες και καταλόγους θυμάτων.
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν ότι και στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες ο «αλλοεθνής ή ο εντόπιος» ξένος δεν μπορεί να τροφοδοτεί ρητορική ή πρακτικές εξόντωσής του.
- ✓ Να νιώσουν τον τρόπο με τον οποίο η μουσική μπορεί να σχολιάσει ακραία γεγονότα, όταν επιλέγεται με κριτήριο να συγκινήσει και όχι να εκβιάσει συναισθηματικά.

Το πρόγραμμα αποτέλεσε διαθεματική προσέγγιση των μαθημάτων της Λογοτεχνίας και της Μουσικής και συμμετείχαν σ' αυτό μαθητές της Β' Γυμνασίου και της Α' Λυκείου. Πραγματοποιήθηκε κατά τη σχολική χρονιά 2018-19. Διήρκεσε 15

διδασκτικές ώρες και προσ(κ)άλεσε τους μαθητές να αφιερώσουν ώρες και από τον προσωπικό τους χρόνο.

Μνήμες Σχολικής Ζωής πριν από τον πόλεμο: Εβραίοι επιζώντες της Σοά αφηγούνται

Στέλλα Καλλέ & Αλέγγρα Φρανσέ

Το πρόγραμμα είναι διαθεματική προσέγγιση με διάχυση σε μαθήματα Ιστορίας, Εβραϊκής Γλώσσας και Ιστορίας. Διδάχτηκε στο Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, από τον Νοέμβριο 2016 έως τον Απρίλιο 2017, στην Στ' τάξη. Χρησιμοποιήθηκαν Η/Υ και διαδίκτυο, αρχειακό υλικό, βιντεοκάμερα και μικρόφωνο.

Στόχοι του προγράμματος ήταν οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ Να συλλέξουν πληροφορίες για τη σχολική ζωή πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στη Θεσσαλονίκη ή/και σε άλλες κοντινές πόλεις μέσα από αφηγήσεις επιζώντων της Σοά.
- ✓ Να αναζητήσουν στα αρχεία της Εβραϊκής Κοινότητας τον κατάλογο των επιζώντων που πήγαιναν σχολείο πριν την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.
- ✓ Να καταρτίσουν ένα ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.
- ✓ Να εξοικειωθούν με τη διαδικασία διεξαγωγής συνεντεύξεων.
- ✓ Να γνωρίσουν στοιχεία για τη ζωή στην προπολεμική Ελλάδα.
- ✓ Να διοργανώσουν έκθεση οπτικοακουστικού υλικού.
- ✓ Να βοηθήσουν στον σχεδιασμό και στην παραγωγή ολιγόλεπτου βίντεο με σκοπό τη συμμετοχή σε μαθητικό διαγωνισμό.

Συνοπτική περιγραφή:

- ✓ Νοέμβριος: Αναζήτηση στα αρχεία της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης για επιζώντες της Σοά ή κρυμμένα παιδιά που πήγαιναν σχολείο πριν την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Κατάρτιση καταλόγου με στοιχεία επιζώντων
- ✓ Δεκέμβριος: σύνταξη ερωτηματολογίου με θεματική τη σχολική ζωή πριν από τον πόλεμο. Τηλεφωνική επικοινωνία με τα άτομα του καταλόγου και ορισμός χρόνου και χώρου συνέντευξης
- ✓ Ιανουάριος-Φεβρουάριος: γνωριμία με τους επιζώντες που δέχτηκαν να δώσουν συνέντευξη, διεξαγωγή συνεντεύξεων στον χώρο του σχολείου και βιντεοσκόπησή τους. Επιλογή χαρακτηριστικών αποσπασμάτων από κάθε συνέντευξη.
- ✓ Μάρτιος: προετοιμασία έκθεσης οπτικοακουστικού υλικού (φωτογραφίες σε μπάνερ, συνοδευτικά κείμενα, μοντάζ συνεντεύξεων, σχεδιασμός εκπαιδευτικού προγράμματος για μαθητές Στ' τάξης Δημοτικού-Γ' Γυμνασίου με βάση την έκθεση, παραγωγή πληροφοριακού υλικού).
- ✓ Απρίλιος: Συμμετοχή μαθητών στη συνέντευξη τύπου για την έκθεση. Εγκαίνια έκθεσης, ομιλία μαθητών στα εγκαίνια για την εμπειρία τους. Συμμετοχή στον σχεδιασμό και στην παραγωγή βίντεο για συμμετοχή σε μαθητικό διαγωνισμό

Το project είχε εξαιρετική απήχηση στους μαθητές, κυρίως για την επαφή τους με τους επιζώντες του Ολοκαυτώματος. Μοιράστηκαν ανησυχίες και ενδιαφέροντά τους, σύγκριναν τη σχολική ζωή πριν τον πόλεμο με τη δική τους εμπειρία, έμαθαν για παιχνίδια που παίζονταν παλιά, γνώρισαν πού βρισκονταν εβραϊκά σχολεία στην πόλη. Η προετοιμασία και η διοργάνωση της έκθεσής τους έδωσε στους μαθητές την ευκαιρία να προβάλλουν τις εργασίες τους και να αναδείξουν πτυχές της προπολεμικής ζωής στη Θεσσαλονίκη. Η συμμετοχή τους με βίντεο σε μαθηματικό διαγωνισμό απέσπασε το 1^ο βραβείο και χρηματικό έπαθλο.

Graphic Novel: Ένα πολυμεσικό και πολυδύναμο εργαλείο για την προσέγγιση του Ολοκαυτώματος στο μάθημα της λογοτεχνίας

Γεωργία Καραντώνα & Πολυξένη Ελευθερίου

Μπορεί ένα συγκρουσιακό και τραυματικό θέμα να διδαχθεί μέσω μιας πολυσημικής συνάντησης του Μέσου των κόμικς και της λογοτεχνίας; Η εν λόγω διδακτική παρέμβαση αποδεικνύει τις πολυεπίπεδες δυνατότητες που αναφύονται μέσα από ένα τέτοιο εγχείρημα. Αξιοποιώντας τη συναλλακτική θεωρία της L. M. Rosenblatt και το αναγνωστικοκεντρικό μοντέλο των Benton και Fox, οι μαθητές της Β' τάξης του Γενικού Λυκείου Αρναίας παρακολούθησαν την ταινία *Το αγόρι με τις ριγέ πτζάμες*, άκουσαν την «Μπαλάντα του Μαουτχάουζεν», χωρίστηκαν σε ομάδες, επεξεργάστηκαν περικείμενα από ποικιλία *holocaust graphic novels*, σύγκριναν φωτογραφικό υλικό με γραφιστικές απεικονίσεις της Shoah, διάβασαν αποσπάσματα γραφιστικής αφήγησης, συζήτησαν για τον τρόπο απεικόνισης της μνήμης και του τραύματος στο graphic novel. Η ομαδική τους ανταπόκριση ολοκληρώθηκε με δημιουργία σκίτσων, συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης για το Ολοκαύτωμα και τον αντισημιτισμό και δημιουργική γραφή.

Ορισμένοι από τους στόχους που τέθηκαν και επιτεύχθηκαν ήταν οι εξής:

- ✓ ευαισθητοποίηση για ένα συγκρουσιακό θέμα, όπως το Ολοκαύτωμα
- ✓ καλλιέργεια ενσυναίσθησης και ανάδειξη ετερότητας και διαφορετικότητας
- ✓ κατανόηση τρόπων αναπαράστασης του τραύματος στο graphic novel
- ✓ αναγνώριση των συμβόλων του Ολοκαυτώματος
- ✓ σύλληψη της έκτασης του γεγονότος και κατανόηση των λόγων που δεν πρέπει να επαναληφθεί.

Η διδασκαλία διήρκεσε 3 ώρες.

Ανιχνεύοντας την ιστορία της εβραϊκής κοινότητας της Κομοτηνής, με αφορμή το μνημείο Ολοκαυτώματος στο Δημοτικό πάρκο

Ευθυμία Καραπούλη

Την ιστορία της Εβραϊκής Κοινότητας της Κομοτηνής ανασυνέθεσε ομάδα 22 μαθητών της Γ' Γυμνασίου στη διάρκεια πολιτιστικού προγράμματος σχολικών δραστηριοτήτων, μετά από έρευνα στα ΓΑΚ Κομοτηνής, στη βιβλιογραφία και στο διαδίκτυο. Το Πρόγραμμα εκπονήθηκε από τον Δεκέμβριο 2017 έως τον Μάιο 2018 και διατέθηκαν γι' αυτό 2 διδακτικές ώρες ανά εβδομάδα (η 7^η κάθε Πέμπτης και Παρασκευής). Αφόρμηση της δράσης αποτέλεσε η ανίχνευση της παρουσίας του Μνημείου Ολοκαυτώματος στο Δημοτικό Πάρκο.

Οι στόχοι του Προγράμματος ήταν πολλαπλοί:

α) *παιδαγωγικοί*: συνεργασία μαθητών, ομαδικότητα, εξομάλυνση σχέσεων, αποδοχή διαφορετικότητας, κινητοποίηση δημιουργικών πρωτοβουλιών, εναλλακτική διδασκαλία της ιστορίας,

β) *γνωστικοί*: εξοικείωση με το γράψιμο και την ελεύθερη έκφραση, με τις νέες τεχνολογίες, την τέχνη της φωτογραφίας, με την ερευνητική εργασία και μεθοδολογία, σύνδεση με την τοπική ιστορία, διαθεματικότητα,

γ) *ψυχικοί-κοινωνικοί*: απόκτηση κοινωνικής ευαισθησίας και ευθύνης, ενσυναίσθηση, απόκτηση ιστορικής συνείδησης.

Η ερευνητική εργασία συνδυάστηκε με ιστορικό περίπατο στην άλλοτε εβραϊκή συνοικία και στους εμπορικούς δρόμους, με αποτύπωση των σωζόμενων κτισμάτων στον σύγχρονο χάρτη της πόλης και με συνεντεύξεις που πήραν οι μαθητές από εν ζωή μάρτυρες των γεγονότων. Το αποτέλεσμα της ομαδικής εργασίας παρουσιάστηκε στο σχολείο, στο πλαίσιο της θεματικής εβδομάδας, και αναρτήθηκε στη σχολική ιστοσελίδα.

Η παρουσίαση του υλικού οργανώθηκε σε τρεις (3) άξονες: α) την *Ιστορική Αφήγηση*, που περιλαμβάνει το γενικό ιστορικό πλαίσιο και την Τοπική Ιστορία, ενταγμένη στο τελευταίο, β) την *Προφορική Ιστορία*, που αφορά τις συνεντεύξεις, τις δημοσιευμένες και τις συλλεγμένες από τους ίδιους τους μαθητές, γ) τη *Μικροϊστορία*, που αφορά την ιστορία οικογενειών και προσώπων, που φωτίζουν μεμονωμένες ιστορικές πτυχές και όλες μαζί συνθέτουν το σώμα της μεγάλης Ιστορίας.

Οι δυσκολίες που ανέκυψαν στην πορεία είναι λίγο-πολύ γνωστές σε όσους ασχολούνται με Προγράμματα και εξωδιδακτικές δραστηριότητες: το βεβαρημένο πρόγραμμα των μαθητών και η εξεύρεση κοινού ελεύθερου χρόνου, η ασυνέπεια των μαθητών ως προς την παρουσία τους στις ώρες συνέντευξης και ως προς τη διεκπεραίωση των εργασιών τους και η εξ αυτής ασυνέχεια, η ανομοιογένεια ως προς το γνωστικό τους επίπεδο που δυσχέραινε τη συνεργασία, η έλλειψη οικονομικών πόρων. Ακόμη, η προκατάληψη σε βάρος της συγκεκριμένης θρησκευτικής ομάδας, γεγονός που απαιτούσε διαρκώς την εγρήγορση και λεπτούς χειρισμούς από την πλευρά της διδάσκουσας-συντονίστριας.

Η αποτίμηση του συνολικού εγχειρήματος υπήρξε θετικότερη. Κατ' αρχήν, επέδρασε ευνοϊκά στο κανονικό μάθημα, επειδή τόνωσε το ενδιαφέρον της ομάδας για την ιστορία, διέχυσε τις γνώσεις και τις εμπειρίες της στην υπόλοιπη τάξη και λειτούργησε συμπληρωματικά ως προς το συμβατικό μάθημα.

Ιδιαίτερη επιτυχία σημείωσε ο ιστορικός περίπατος στην πόλη. Η εμπειρία τόνωσε την ενσυναίσθηση, αποκάλυψε στα μάτια τους σημεία και κτίσματα γνωστά στην πόλη ως στρώματα ενός παλίμψηστου. Επιπλέον, διαφάνηκε και η διάσταση της προφορικής ιστορίας, μέσω των μαρτυριών που συνεισέφεραν και ενήλικες παρευρισκόμενοι συντοπίτες. Η παρουσίαση τόνωσε την αυτοπεποίθηση των μαθητών και ιδίως των μουσουλμάνων, η πλειονότητα των οποίων είναι συνήθως οι «σιωπηλοί μαθητές» της τάξης. Ξεπεράστηκε, τέλος, η αρχική επιφύλαξη και εν μέρει η προκατάληψη, αναφορικά με την επιλογή του θέματος και τη μελετώμενη θρησκευτική ομάδα. Επειδή οι συναντήσεις της ομάδας μας λάμβαναν χώρα στη Βιβλιοθήκη του σχολείου, αυτή ζωντάνευσε και μετατράπηκε σ' αυτό που οι σχολικές βιβλιοθήκες πρέπει να είναι: χώρος φιλόξενος, χώρος φιλιαναγνωσίας και δημιουργίας.

Από το στρατόπεδο Παύλου Μελά στο Άουσβιτς: η πορεία οδύνης των Ελλήνων Εβραίων προς τη Σοά

Γιώργος Λαδόπουλος

Η ανακοίνωση εντάσσεται στο πλαίσιο δράσεων για τη «Διεθνή Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος» (27^η Ιανουαρίου) που πραγματοποιήθηκε στο σχολείο μου (2ο Γυμνάσιο Ευκαρπίας) στις 25/1/2019 και σε μαθητές και μαθητρίες της Γ' τάξης. Τη δράση παρακολουθούν συνάδελφοι διαφόρων ειδικοτήτων, ενώ στη διάρκεια της ανακοίνωσης διατυπώνονται ερωτήματα, απορίες και απόψεις από τα μέλη της σχολικής κοινότητας (μαθητές & εκπαιδευτικούς).

Σκοπός της δράσης είναι:

- ✓ η ευαισθητοποίηση στο θέμα του Ολοκαυτώματος, μια από τις πιο μελανές σελίδες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου
- ✓ η προσέγγιση και κατανόηση της ιστορίας για την εξόντωση των Ελλήνων Εβραίων της Θεσσαλονίκης και άλλων επαρχιακών πόλεων
- ✓ η ανάδειξη της ιστορικότητας του στρατοπέδου «Παύλου Μελά» που υπήρξε στρατόπεδο συγκέντρωσης στα χρόνια της γερμανικής κατοχής
- ✓ η αφύπνιση των μαθητών και μαθητριών στην επέλαση του νεοναζιστικού φαινομένου.

Η ανακοίνωση περιλαμβάνει την προβολή ενός ολιγόλεπτου βίντεο για την απελευθέρωση παιδιών από το «στρατόπεδο εξόντωσης» Άουσβιτς. Στη συνέχεια έχουμε μια σύντομη αναφορά στην ίδρυση και λειτουργία του στρατοπέδου «Παύλου Μελά» στα οθωμανικά χρόνια, την εγκατάσταση των προσφύγων (1914), των πυροπαθών (1917) και καταλήγουμε στα χρόνια της γερμανικής κατοχής (είσοδος των Γερμανών στη Θεσσαλονίκη 9/4/1941), όταν αποφασίστηκε η μετατροπή του στρατοπέδου σε «στρατόπεδο συγκέντρωσης».

Στην ανακοίνωση εστιάζουμε στην παρουσία των Ελλήνων Εβραίων στο στρατόπεδο συγκέντρωσης «Παύλου Μελά» και αξιοποιώντας προφορικές και γραπτές

μαρτυρίες ή ημερολόγια κρατουμένων ή αρχειακό υλικό αναφερόμαστε στις συνθήκες, τις λεηλασίες εβραϊκών περιουσιών, τον χρηματισμό για την απελευθέρωση Εβραίων κρατουμένων, τις μεταγωγές από άλλες φυλακές και τις εκτελέσεις. Καταλήγουμε με τη μετάβαση των Ελλήνων Εβραίων στο γκέτο Βαρόνου Χιρς, την πορεία προς το Άουσβιτς, αλλά και στην επιστροφή-προσωρινή εγκατάσταση επιζώντων του Άουσβιτς, εκ νέου, στο στρατόπεδο «Παύλου Μελά». Η δράση ολοκληρώνεται με *φυλλάδιο επεξεργασίας*, στο οποίο η ανταπόκριση των μαθητών και μαθητριών είναι θετικότερη.

Λογοτεχνικές αναφορές & λογοτεχνικές οπτικές του Ολοκαυτώματος

Αλεξάνδρα Μαυρίδου

Πώς διδάσκεις στα παιδιά τις τραγικές διαστάσεις του Ολοκαυτώματος με τρόπο τέτοιο ώστε να ενισχυθεί όχι μόνο το επίπεδο πληροφόρησης, αλλά και ο βαθμός κατανόησης και ευαισθητοποίησής τους; Το ερώτημα τέθηκε στην αρχή της προηγούμενης σχολικής χρονιάς και η απάντηση έπρεπε να συνάδει με τις ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου θέματος αλλά και της προαναφερόμενης στοχοθεσίας. Ως εκ τούτου αποφασίστηκε να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο διδασκαλίας του γνωστικού αντικείμενου της Λογοτεχνίας ορισμένα από τα πιο ισχυρά διδακτικά εργαλεία: ο κινηματογράφος, το θέατρο, η φωτογραφία και οι εικαστικές τέχνες σε συνδυασμό με τα λογοτεχνικά κείμενα.

Με αφορμή λογοτεχνικά αποσπάσματα που περιέχονται στο σχολικό εγχειρίδιο της Β' Γυμνασίου και άπτονται της θεματικής ενότητας «Ετερότητα στη Λογοτεχνία» σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε διδακτικό σενάριο που ακολούθησε τις οδηγίες του νέου πιλοτικού προγράμματος, βασισμένο σε ένα κεντρικό άξονα, την εικόνα, την ταυτότητα και τις αναπαραστάσεις των Εβραίων, και κυρίως των παιδιών και εφήβων Εβραίων, κατά βάση στη λογοτεχνία και επικουρικά στις άλλες τέχνες στο Πειραματικό Σχολείο του Α.Π.Θ. Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες να αναπτύξουν ικανότητες κριτικής προσέγγισης των λογοτεχνικών ηρώων λαμβάνοντας υπόψη τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες και το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο κινήθηκαν και να αναπτύξουν ενσυναίσθηση της φωνής και της οπτικής τους.

Η συγκεκριμένη διδακτική ενότητα σχεδιάστηκε και διεκπεραιώθηκε σε δύο μήνες και η διδασκαλία της διακρίθηκε σε τρεις φάσεις. Οι μαθητές και οι μαθήτριες δεν μελέτησαν μόνο τα λογοτεχνικά αποσπάσματα του σχολικού εγχειριδίου αλλά και ολόκληρα λογοτεχνικά βιβλία διαβαθμισμένης δυσκολίας, παρακολούθησαν ταινίες μικρού μήκους σχετικές με το Ολοκαύτωμα, ήρθαν σε επαφή με επιλεγμένο και κατάλληλο για την ηλικία και τη στοχοθεσία του σεναρίου φωτογραφικό υλικό και με πίνακες που απεικονίζουν τον πόνο και το τραύμα του Ολοκαυτώματος. Υπό το πρίσμα όσων προαναφέρθηκαν, εφαρμόστηκαν τεχνικές εξατομικευμένης και ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και εργασίας των μαθητών και μαθητριών, ενώ οι ίδιες τεχνικές υιοθετήθηκαν και κατά τις παρουσιάσεις των εργα-

σιών τους. Επιπλέον, κατά τις φάσεις του σχεδιασμού και της παραγωγής ερευνητικού έργου από τους μαθητές και τις μαθήτριες αξιοποιήθηκαν οι ΤΠΕ και η δημιουργική γραφή. Η μετάβαση από το πρωτογενές επίπεδο της μετάδοσης πληροφοριών κατά τη διδακτική πράξη σε ένα επίπεδο κατανόησης και κατάκτησης της γνώσης ως εμπειρίας ευελπιστούμε ότι επετεύχθη αποτελεσματικά.

Διδάσκοντας το Ολοκαύτωμα μέσω φωτογραφιών

Κατερίνα Παπακωνσταντίνου

Το σενάριο απευθύνεται σε μαθητές της Γ' Γυμνασίου, οι οποίοι θα διεξάγουν έρευνα σε ομάδες προκειμένου να συγκεντρώσουν φωτογραφικό υλικό σχετικό με το Ολοκαύτωμα. Οι μαθητές θα περιγράψουν τις φωτογραφίες και θα προσπαθήσουν να ανασυνθέσουν το Ολοκαύτωμα μέσα από αυτές. Θα πραγματοποιηθεί έρευνα ανά ομάδες, συζήτηση, βιωματικές τεχνικές εκπαιδευτικού δράματος και παρουσίαση.

Με το πέρας της διδασκαλίας του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ Να γνωρίσουν ιστορικά μια από τις μεγαλύτερες γενοκτονίες του 20^{ου} αιώνα.
- ✓ Να κατανοήσουν τις επιπτώσεις του Ολοκαυτώματος στη ζωή των εμπλεκόμενων ανθρώπων.
- ✓ Να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη, την ιστορική ενσυναίσθηση, την ικανότητα ερμηνείας, αξιολόγησης και σύνθεσης των ιστορικών πηγών και πληροφοριών
- ✓ Να προβληματιστούν πάνω στα ηθικά ζητήματα που προκύπτουν.
- ✓ Να εξοικειωθούν με την ιστορική έρευνα.
- ✓ Να είναι σε θέση να αφηγηθούν το Ολοκαύτωμα ως ιστορικό γεγονός.

Το συγκεκριμένο σενάριο θα εφαρμοστεί για πρώτη φορά φέτος. Θα χρησιμοποιηθούν: Ηλεκτρονικοί υπολογιστές, το διαδίκτυο, εκτυπωτές.

Εκτιμάται ότι θα χρειαστούν 6 διδακτικές ώρες, οι οποίες θα κατανεμηθούν ως εξής:

1 ώρα: Εισαγωγή. Παρουσίαση του ιστορικού πλαισίου και των βασικών γεγονότων-Συζήτηση-Χωρισμός σε ομάδες

2^η ώρα: Έρευνα: Οι μαθητές συγκεντρώνουν εικόνες του Ολοκαυτώματος

3^η και 4^η ώρα: Συζήτηση κατά ομάδες. Τοποθέτηση εικόνων κατά χρονική σειρά.

5^η και 6^η ώρα: Βιωματικές δραστηριότητες με βάση τις εικόνες των ομάδων. Αφήγηση.

Ένα μνημείο στην Ερμού: εκπαιδευτικό σενάριο για τη διδασκαλία του Ολοκαυτώματος

Κωνσταντίνα Σπηλιοπούλου & Μαρία Φραγκουλάκη

Το σενάριο απευθύνεται σε μαθητές Λυκείου και έχει εφαρμοσθεί στο πλαίσιο της διδασκαλίας της ενότητας για τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στη Γ' Λυκείου και ως δημιουργική εργασία στην Α' Λυκείου .

Με αφετηρία το μνημείο του Ολοκαυτώματος στην Αθήνα προσεγγίζεται η σύλληψη και ο εγκλεισμός Εβραίων της Αθήνας τον Μάρτιο 1944 στο στρατόπεδο Χαϊδαρίου και η μεταφορά τους στο Άουσβιτς, ως μέρος του μεθοδευμένου διωγμού και της γενοκτονίας του ελληνικού εβραϊκού πληθυσμού στο πλαίσιο της τελικής λύσης.

Επιδιώκει:

- ✓ να εμπλουτίσει την ιστορική αφήγηση των σχολικών εγχειριδίων σχετικά με τη μεθόδευση της εβραϊκής γενοκτονίας
- ✓ να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες να κατανοήσουν το Ολοκαύτωμα στο ιστορικό του πλαίσιο, να το εντάξουν και να το συνδέσουν με την ελληνική –εθνική και τοπική– ιστορία
- ✓ να κεντρίσει το ενδιαφέρον για τα μνημεία στον δημόσιο χώρο και τους τόπους μνήμης
- ✓ να ευαισθητοποιήσει ως προς τη στάση και συμπεριφορά απέναντι στα μνημεία σε αντιδιαστολή με τις βεβηλώσεις τους
- ✓ να εξοικειώσει τους μαθητές και τις μαθήτριες στην αξιοποίηση επιλεγμένων πηγών από ιστορικά βιβλία και διαδίκτυο
- ✓ να καλλιεργήσει την αισθητική εμπειρία και να συμβάλει στον οπτικό γραμματισμό μέσω της προσέγγισης ενός μνημείου που είναι ταυτόχρονα έργο τέχνης.

Για την υλοποίησή του αξιοποιούνται συμβατικά και ψηφιακά μέσα διδασκαλίας. Εφαρμόστηκε με επιτυχία στο σχολικό περιβάλλον, αποτέλεσε την αφορμή για επισκέψεις στους τόπους μνήμης και την έμπνευση για παραγωγή βίντεο για το σχετικό διαγωνισμό της Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων. Σε απλουστευμένη μορφή παρουσιάσθηκε σε ημερίδα που διοργανώθηκε από το Πειραματικό Γενικό Λύκειο της Ιωαννίδειου.

Εις μνήμην

Αλέγγρα Φρανσέ & Στέλλα Καλλέ

Με αφορμή τη λέξη μνήμη και την ερώτηση γιατί οι άνθρωποι πρέπει να θυμούνται οι μαθητές και οι μαθήτριες της Στ' τάξης υλοποίησαν πρόγραμμα με θέμα «Εις μνήμην». Η έρευνα των μαθητών και μαθητριών εστίασε στη διατήρηση της εβραϊκής μνήμης στην πόλη της Θεσσαλονίκης και πώς αυτή αποτυπώνεται σε μνημεία της πόλης. Τα συμπεράσματα της έρευνας καταγραφήκαν σε οπτικοακουστικό υλικό. Το παραχθέν υλικό κατατέθηκε στον διαγωνισμό του οργανισμού Centropa και απέσπασε το πρώτο βραβείο κοινού στην κατηγορία My community.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Οι μαθητές και οι μαθήτριες να εξοικειωθούν με την ιστορική έρευνα για τα μνημεία της πόλης της Θεσσαλονίκης.
- ✓ Να γνωρίσουν τα ιστορικά γεγονότα για τη διαρκή παρουσία των εβραίων στην πόλη τους.
- ✓ Να προβληματιστούν σε θέματα προσέγγισης και στάσης απέναντι στα μνημεία.
- ✓ Να αναπτύξουν κριτική σκέψη στην επιλογή πληροφοριών.
- ✓ Να προετοιμάσουν το σενάριο για το βίντεο.
- ✓ Να γνωρίσουν τεχνικές ξενάγησης.

Βασικός προγραμματισμός

Οκτώβριος-Νοέμβριος:

- ✓ εισαγωγή στην έρευνα
- ✓ διαχωρισμός ομάδων εργασίας
- ✓ επιλογή μνημείων

Δεκέμβριος-Ιανουάριος:

- ✓ έρευνα στο διαδίκτυο/στη βιβλιοθήκη για συλλογή στοιχείων
- ✓ ετοιμασία παρουσίασης κάθε ομάδας
- ✓ ετοιμασία ξενάγησης κάθε ομάδας

Φεβρουάριος-Μάρτιος:

- ✓ Ετοιμασία σεναρίου για βίντεο
- ✓ Ανάθεση ρόλων
- ✓ Δημιουργία οπτικοακουστικού υλικού

Το πρόγραμμα διδάχθηκε στο Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, στην Στ' τάξη από τον Νοέμβριο 2017-Απρίλιο 2018.

Η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος: πρόκληση και στήριγμα της δημοκρατίας στην εκπαίδευση και την κοινωνία

Άγγελος Χατζηνικολάου

Η μνήμη και η λήθη νοηματοδοτούν την ιστορική κουλτούρα της πόλης μας σε κάθε εποχή και αποτελούν δομικά στοιχεία της. Επειδή όμως ο αγώνας της μνήμης κατά της λήθης είναι ο αγώνας της δημοκρατίας κατά του ναζισμού και των σύγχρονων μορφωμάτων του, η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος είναι σημαντικός πυλώνας της δημοκρατίας στο σχολείο. Με αυτό το σύνθημα στην τάξη μας –Στ' του 5ου διαπολιτισμικού δημοτικού σχολείου Μενεμένης που βρίσκεται στο Δενδροπόταμο Θεσσαλονίκης– η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος πραγματοποιείται τουλάχιστον με τέσσερις ιστορικές αφορμές: την 28^η Οκτωβρίου, την 27^η Ιανουαρίου, την 15^η Μαρτίου και την 9^η Μαΐου.

Στο πλαίσιο αυτό αξιοποιείται το ιστορικό γεγονός του Ολοκαυτώματος στον γραμματισμού παιδιών Ρομά με τους εξής σκοπούς:

- ✓ Να μελετήσουμε το ιστορικό γεγονός ως κορυφαία διαδικασία εμπέδωσης μιας ενεργού ιδιότητας του πολίτη.
- ✓ Να διερευνήσουμε το Ολοκαύτωμα ως εμπέδωση σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ανθρώπων που τελούν υπό καθεστώς και διωγμών.
- ✓ Να διερευνήσουμε το Ολοκαύτωμα ως αναγκαίο ιστορικό, γνωστικό και πολιτιστικό δημιούργημα του σχολείου
- ✓ Η διερεύνηση βιογραφιών Εβραίων από ντοκιμαντέρ ή προσωπικές μαρτυρίες ως εμπέδωση της σημασίας της προσωπικής ζωής.
- ✓ Η διερεύνηση και περιγραφή φωτογραφικού υλικού ως περιεχόμενο κατανόησης του Ολοκαυτώματος.
- ✓ Να αποκτήσουν οι μαθητές τις ικανότητες τις οποίες χρειάζονται για να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη για διαρκή κριτική προσαρμογή στις γνωστικές απαιτήσεις ενός διαρκώς εξελισσόμενου ιστορικού και, στη συνέχεια, εκπαιδευτικού χώρου δράσης
- ✓ Η αναγκαιότητα ανάδειξης του Ολοκαυτώματος στη σχολική κοινότητα του Δενδροποτάμου.

Ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς σκοπούς διαμορφώνεται πάντα μια διαλεκτική σχέση με το περιεχόμενο τις πρακτικές καθώς και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες όπως:

1. Τα πολυτροπικά κείμενα που παράγουν τα παιδιά Ρομά της τάξης προκειμένου να αποτελέσουν περιεχόμενο των δικών τους βιβλίων.
2. Η μελέτη της βιογραφίας του Γιάνους Κορτσάκ καθώς και η μελέτη κάποιων κειμένων του.
3. Η μελέτη μαρτυρίας από το βιβλίο της Έρικας Κούννο-Αμαρίλιο και Αλμπέρτου Ναρ.
4. Η θεατρική δράση για τα παιδιά του Γ. Κόρτσάκ στο Άουσβιτς (περφόρμανς), που οργανώσαμε προκειμένου να προκαλέσουμε στο σχολείο συζήτηση για το γεγονός του Ολοκαυτώματος, είναι μερικές από τις δράσεις που θα παρουσιαστούν.

Συμμετέχοντες και συμμετέχουσες

Αμπατζοπούλου Φραγκίσκη

Ομότιμη Καθηγήτρια Α.Π.Θ.

fragiski@otenet.gr

Αντωνίου Γιώργος

Επικουρος Καθηγητής Α.Π.Θ.

antoniou.giorgos@gmail.com

Ασβεστά Γεωργία

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας

Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης

gwgw_as@yahoo.gr

Γιαγιόγλου Κυριακή

Φοιτήτρια Τμήματος Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

Santii97@hotmail.gr

Γουλής Δημήτρης

μέλος ΕΔΙΠ Τμήμα Κινηματογράφου Α.Π.Θ.

dgoulis@gmail.com

Δημάκη Μάγδα

Φιλολόγος-Δημοσιογράφος, ΜΔΕ Διοίκηση Πολιτισμού

15^ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης

madima@hotmail.com

Διακίδου Όλγα

Φοιτήτρια Τμήματος Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

oli-oo@hotmail.com

Διαμαντής Στέφανος

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας

Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης

dia.st@hotmail.com

Δορδανός Στράτος

Επικουρος Καθηγητής ΠΑ.ΜΑΚ.

dordanas@otenet.gr

Δουλάμη Ευγενία

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Υποψήφια Δρ στην Εκπαίδευση για την Αειφορία

1^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Αλεξανδρούπολης

edoulami@yahoo.gr

Δρενοβιάδου Ελένη

Φοιτήτρια Τμήματος Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

elenadrenov@gmail.com

Ελευθερίου Ξένια

ΜΔΕ, υποψήφια Δρ Παιδαγωγικής

xelefheriou@hotmail.com

Εφραιμίδου Κατερίνα
Μαθηματικός, 7^ο ΓΕΛ Θεσσαλονίκης
efraimidou08@gmail.com

Ζάικος Νίκος
Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΑ.ΜΑΚ.
nzaikos@uom.edu.gr

Ζωγραφάκη Βασιλεία
Φιλολόγος, ΓΕΛ Ν. Μουδανιών
vassozografaki@gmail.com

Θεοχάρη Δάφνη
Φιλολόγος, Εκπαιδευτήρια Βασιλειάδη
theochari@vas.edu.gr

Καλλέ Στέλλα
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας, Υποψήφια Δρ Διδακτικής Ιστορίας
Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης
stellakalle@hotmail.com

Καραντώνα Γεωργία
Φιλολόγος Α.Π.Θ., ΜΔΕ Διδακτικής Γλώσσας & Λογοτεχνίας Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Λύκειο Αρναίας
kdgeorgia@yahoo.gr

Καραπούλη Ευθυμία
Φιλολόγος-Ιστορικός, 2^ο Γυμνάσιο Κομοτηνής
ekarapouli@gmail.com

Λαδόπουλος Γεώργιος
ΜΑ Θεολογίας
Θεολόγος, 2^ο Γυμνάσιο Ευκαρπίας
gladopoulos1@gmail.com

Λιάπη Αγγελική
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης
aggliapi@gmail.com

Λουλές Βασίλης
Σκηνοθέτης
vassilisloules@gmail.com

Μαρτσούλη Λυδία
Φοιτήτρια Τμήματος Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής
lidiamartsouli@gmail.com

Μαυρίδου Αλεξάνδρα
Φιλολόγος, Υποψήφια Διδάκτωρ Παιδαγωγικής
Υποδιευθύντρια Πειραματικού Σχολείου ΑΠΘ
alexandra.mauridou@gmail.com

Μαυροκωστίδης Γρηγόρης
Θεολόγος, 7^ο ΓΕΛ Θεσσαλονίκης
grimavro@yahoo.gr

Μαυροσκούφης Δημήτρης
Καθηγητής Α.Π.Θ., Κοσμήτωρ Φιλοσοφικής Σχολής
dmavrosk@edlit.auth.gr

Μητσόπουλος Δημήτρης
Μεταπτυχιακός Φοιτητής
dmitsopo@hist.auth.gr

Μόλχο Ρένα
Ιστορικός
renamolho@gmail.com

Μουράτογλου Νίκος
Υποψήφιος Δρ Παιδαγωγικής
nikosmouratog@gmail.com

Μπόγδανος Βασίλειος
Φοιτητής, Τμήμα Φιλολογίας
vmvogdan@lit.auth.gr
Ναστογιάννη Ζωή
Υποψήφια Δρ Παιδαγωγικής
znastogi@yahoo.gr

Παπακωνσταντίνου Κατερίνα
Καθηγήτρια Αγγλικής, Υποψήφια Δρ Παιδαγωγικής
Διευθύντρια Γυμνασίου Νέας Καλλικράτειας
kat.pap71@gmail.com

Πετσή Δέσποινα
Φοιτήτρια Τμήματος Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής
Despina97pe@gmail.com

Ραχμάνης Ιωάννης
Φοιτητής, Τμήμα Φιλολογίας
irachmani@lit.auth.gr

Σειτανίδου Δώρα
ΜΔΕ Παιδαγωγικής
dwraseit@yahoo.gr

Σπηλιοπούλου Κωνσταντίνα
Φιλολόγος, 41^ο Γ.Ε.Λ. Αθηνών
ntinetaspi@yahoo.gr, ntinetaspi@gmail.com

Τριανταφυλλίδου Μαρία
Μουσικός, Εκπαιδευτήρια Βασιλειάδη
triantafillidou@vas.edu.gr

Φραγκουλάκη Μαρία

Φιλολόγος, 2^ο ΓΕΛ Καματερού

mariafra49@ymail.com, komaprouvi@gmail.com

Φρανσέ Αλέγρα

Δασκάλα εβραϊκής γλώσσας

Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης

alegraf1@yahoo.gr

Χατζηνικολάου Άγγελος

δάσκαλος στο 5^ο διαπολιτισμικό δημοτικό σχολείο Μενεμένης (Δενδροπόταμος),

δρ Παιδαγωγικής

achatzeni@yahoo.gr

Χοντολίδου Ελένη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τομέας Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.

hodol@edlit.auth.gr